

Motion till riksdagen 2009/10:K307

av **Annicka Engblom (m)**

Regeringsbildning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta statschefen överta de uppgifter som enligt 6 kap. 2 § första stycket regeringsformen i dag åvilar talmannen i samband med att statsminister ska utses.

Slå vakt om monarkin

Sverige är en parlamentarisk demokratisk monarki – ett statsskick som åtnjuter brett folkligt stöd och som tjänar vårt land väl.

Argumenten till stöd för vår monarki är många och väl kända. Monarken kan vara en samlande gestalt för hela folket eftersom han eller hon står över de vardagliga politiska motsättningarna. Denna roll blir särskilt viktig i tider av kris, men har betydelse även annars. Monarkin står för en historisk kontinuitet och markerar sambandet mellan våra dagars Sverige och det Sverige som en gång var. Monarkin blir därmed en symbol för den gradvisa utveckling som omvandlat Sverige till en modern demokrati med hög levnadsstandard, en symbol för ett land som känner sin historia och vars historiska rötter är fast förankrade. Monarkin är också en del av vårt kulturarv och därmed en del av vår svenska identitet. Man kan vidare påminna om några argument som är mer pragmatiska än principiella, till exempel att monarkin bidrar till att göra Sverige och det svenska känt utomlands och att monarkin sprider glans, fest och högtid i olika sammanhang här i Sverige.

Republikanerna har inte lyckats visa på vilket sätt Sverige eller det svenska samhället skulle bli bättre om monarkin avskaffades. Med sitt kulturradikala perspektiv har de ingen förståelse för argument om historisk kontinuitet och kulturarv – att riva ned det historiskt nedärvda är snarast en del av deras politiska mission. Kunglig fest, glans och högtid blir i deras ögon något negativt.

Fel! Okänt namn

Låt kungen lämna förslag på statsminister!

I 1975 års regeringsform reducerades monarkens roll i statslivet i så stor utsträckning som det var möjligt utan att ta steget fullt ut och avskaffa monarkin. De svenska grundlagsförfattarna gick i flera avseenden längre när det gällde att minska monarkens uppgifter än vad som är fallet i alla andra parlamentariska, demokratiska monarkier. Tiden är nu mogen att rätta till en del av detta.

Statsministern utses i den ordning som följer av 6 kap. 2–4 §§ regeringsformen. Enligt 6 kap. 2 § första stycket regeringsformen ska talmannen, när statsminister ska utses, kalla företrädare för riksdagens partier till samråd. Sedan ska talmannen överlägga med de vice talmännen och därefter avge förslag på statsminister till riksdagen.

I alla andra parlamentariska demokratiska monarkier är det statschefen, dvs. monarken, som formellt leder arbetet med att utse en regeringsbildare. Sverige borde ansluta sig till dessa övriga länder och låta monarken ta över talmannens roll i det arbete som beskrivs i 6 kap. 2 § första stycket regeringsformen. Därmed skulle monarken kalla partiernas företrädare till samråd och utifrån resultaten vid dessa samråd besluta sig för vem monarken ska föreslå till statsminister. Därefter skulle allt fungera som det gör idag, dvs. riksdagen skulle ta ställning till statschefens förslag och anta eller förkasta detsamma. Parlamentarismens principer skulle således ligga fast.

Rent principiellt är det logiskt att det är statschefen, statens främsta företrädare, som leder arbetet med att finna en lämplig kandidat till posten som regeringschef, dvs. statens främsta politiska ledare. Härtill kommer att denna uppgift skulle ge monarken en något mer framskjuten plats i statslivet, vilket kan bidra till att långsiktigt upprätthålla det folkliga stödet för monarkin. Om statschefsuppdraget får ett utökat innehåll ser man tydligare att monarkin har en funktion att fylla.

Valresultaten i Sverige sedan enkammarriksdagens införande har med få undantag givit ett tydligt utslag i regeringsfrågan, dvs. det har varit uppenbart vilket block som har majoritet i riksdagen. Om ett oklart parlamentariskt läge skulle uppstå, kan det finnas fördelar med att låta monarken, inte talmannen, leda samtalen i statsministerfrågan. Talmannen är en politiker och kan därmed misstänkas för att favorisera sina egna partivänner. Sådana misstankar skulle å ena sidan säkerligen i de allra flesta fall vara ogrundade men kan å andra sidan aldrig drabba en partipolitiskt obunden monark, som därmed skulle kunna leda arbetet på ett sätt som inger stort förtroende.

Regeringsbildning i andra parlamentariska demokratiska monarkier

För att illustrera att de svenska grundlagsförfattarna gick längre än grundlagsförfattarna i övriga parlamentariska, demokratiska monarkier, följer här en

Fel! Okänt namn på

genomgång av statschefens, monarkens, roll vid utseendet av regeringschef i ett antal sådana monarkier. Sverige är som sagt ensamt i världen om att ha tagit ifrån monarken varje uppgift med anknytning till detta. (Se vidare rapport 2007:1797 från riksdagens utredningstjänst). Det torde vara svårt för någon att hävda att nedanstående länder inte är fullgoda demokratier.

Australien

Australien är en självstyrande medlem av det brittiska samväldet. Den brittiska monarken är formellt statsöverhuvud och företräds i Australien av en generalguvernör. Generalguvernören utnämner formellt premiärminister.

Belgien

I Belgien utnämns premiärministern formellt av kungen som är statschef men som saknar reella maktbefogenheter. Regeringsbildningen inleds med att kungen håller överläggningar med de största partierna och därefter utser en regeringsbildare. I praktiken tar det största partiet vanligen initiativ till regeringsbildning.

Danmark

I Danmark är det monarken som i formell mening utser premiärministern och övriga ministrar, men i realiteten sker det efter förhandlingar mellan partierna. Ofta utser monarken en erfaren parlamentariker att leda förhandlingarna. Regeringsbildningsprocessen är inte konstitutionellt reglerad i Danmark utan baseras på praxis.

Kanada

Kanada är en självstyrande medlem av det brittiska samväldet. Den brittiska monarken är formellt statschef och företräds i Kanada av en generalguvernör. Generalguvernören utser formellt regeringsbildare genom att utse ledaren för det parti som vunnit en majoritet i underhuset till premiärminister. På förslag från premiärministern utser generalguvernören också övriga ministrar.

Luxemburg

Enligt Luxemburgs konstitution är det storhertigen som utnämner och avsätter ministrar. I praktiken är dock storhertigens maktbefogenheter mycket begränsade, men denne utser formellt regeringsbildare.

Fel! Okänt namn

Nederländerna

Regeringen utses formellt av monarken i enlighet med konstitutionen men i realiteten genom förhandlingar mellan de parlamentariska partierna. Rege-
ringsbildningsprocessen inleds genom att drottningen formellt ger i uppdrag
till en person att undersöka möjligheten att bilda regering.

Norge

I Norge utser monarken – som enligt konstitutionen tillerkänns vidsträckta
befogenheter vid regeringsbildningen – formellt en statsminister, men i reali-
teten sker det i förhandlingar mellan parlamentets partier.

Nya Zeeland

Nya Zeeland är en självständig stat inom det brittiska samväldet. Den brittiska
monarken är statschef och representeras av en generalguvernör som utnämns
på förslag av regeringen. Till generalguvernörens formella uppgifter hör
bland annat att utnämna premiärministern och andra ministrar.

Spanien

Formellt utses både premiärministern och övriga ministrar av monarken. I
praktiken föregås dock utnämningen av överläggningar med de парламента-
riska partierna. Parlamentet röstar sedan om premiärministern, som i sin tur
själv väljer sina ministrar.

Storbritannien

Formellt utser monarken både premiärministern och övriga ministrar. I prak-
tiken är det emellertid ledaren för majoritetspartiet som blir premiärminister
och som sedan utser sin regering. Proceduren är dock inte formellt reglerad
och monarken kan ha ett visst inflytande vid ett oklart valresultat.

Stockholm den 30 september 2009

Annicka Engblom (m)